

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิด และนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.1 นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 - 2559)
  - 1.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.3 การจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล
2. การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.1 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  - 2.2 มาตรฐานด้านบุคลากร
  - 2.3 มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
  - 2.4 มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
  - 2.5 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน
  - 2.6 มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.3 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.4 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
4. การบริหารการศึกษาปฐมวัย
  - 4.1 ความหมายการบริหารการศึกษาปฐมวัย
  - 4.2 หลักการบริหารการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

12

4.3 กระบวนการบริหารการศึกษาปฐมวัย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. นโยบาย และแนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2554 - 2559)

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2554 - 2559) ได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ พัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ คือ การพัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีโอกาสดำเนินการได้เข้าถึงการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัย 0 – 5 ปี ทุกคนต้องได้รับการพัฒนา และเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งได้วางกรอบการดำเนินงานการพัฒนา และเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 3 - 10)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม โดยนโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ กำหนดดังนี้

2.1 จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน บริการต่างๆ ทั้งทางด้านสุขภาพ การวางแผนและแก้ไขปัญหาครอบครัว

2.2 สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในชุมชน และสถานประกอบการกับนโยบายด้านการศึกษาที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษา

นอกจากนี้ รัฐจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรง หรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ทั่วถึง และได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน ดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งกำหนดบทบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการจัดการศึกษา ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

13

วิสัยทัศน์

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการ วิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคม และประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การมีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาคือ “การศึกษาสร้างความสุข มุ่งคุณภาพ รักศิลปวัฒนธรรม นำเทคโนโลยี มีภูมิทัศน์สวยงาม” โดยมีนโยบายการจัดการศึกษา ดังนี้

ภารกิจการจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เติบโตตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กและเยาวชนเป็นการจัด และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทย และท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาและเตรียมพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

14

2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็กเยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพ ให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

15

2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือ โรงเรียนหรือ ศูนย์การเรียนรู้
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร และบุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรมและสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามที่ความต้องการและเหมาะสม

1.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนและหน่วยงานการจัดการศึกษาในท้องถิ่นมากที่สุด สามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงได้มีการถ่ายโอนบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยราชการอื่นๆ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา กล่าวว่

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว และชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

16

พัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้หน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปะวิทยาการแขนงต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากรัฐ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 49 และมาตรา 80 (4) ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติไว้

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ระบุหน้าที่ โครงสร้าง อำนาจของท้องถิ่น และเรื่องอื่นๆ อาทิ มาตรา 281- 290 นั้น โดยสรุปเป็นไปเพื่อให้ท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐอย่างจริงจัง และสามารถสร้างความเข้มแข็งของตัวเองและดูแลตัวเองในด้านต่างๆ ได้ตามสมควร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา สรุปได้ดังนี้

มาตรา 9 ให้ยึดหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ดังนี้คือ มาตรา 9 (2) ให้มีการกระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (6) การ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

17

มีส่วนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร
เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ
และสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน
กฎกระทรวง มาตรา 15 ได้กล่าวถึงระบบการจัดการศึกษามีด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาใน
ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีความหมายดังนี้

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร
ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการที่จะกำหนดจุดหมาย
รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลนั้น ซึ่งเป็นเงื่อนไข
สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาของหลักสูตรนั้นจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ
สภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความ
สนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคลประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม
หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดใน (1) สถานพัฒนาเด็ก
ปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา
ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือ สถานพัฒนา
เด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น (2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่
สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น (3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัด
การศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทาง
การแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ
งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานการศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา ระดับใดระดับหนึ่งหรือทุก
ระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัด
การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ประสานส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

18

ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอและการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ในเรื่องของระยะเวลา และการดำเนินการไว้ดังนี้ คือ

มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยได้ระบุในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 16 (9) ว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวสามารถ จัดการศึกษาได้

มาตรา 30 (1) กำหนดให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจที่เป็นบริการสาธารณะที่ซ้ำซ้อนระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 ปี มาตรา 30 (2) ระบุให้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันภายใน 1 ปี และนอกจากนั้นยังได้สนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้สะดวกขึ้นโดยมาตรา 30 (4) ระบุให้รัฐจัดสรรเงินภาษีอากรและเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และภายในปี พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35

1.3 การจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล

ความหมายของการจัดการศึกษา

ทิมัมพร สุวรรณประทีป (2537 : 32) ได้ให้ความหมาย การจัดการศึกษา หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ความคิด ทักษะ และทัศนคติของแต่ละบุคคล โดยให้มีความรู้ความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมไทยพอที่จะสามารถวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆ ที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545 : 20) ได้ให้ความหมายการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาทุกด้านจากที่เป็นอยู่ต่างๆ เพื่อสามารถนำไปสู่ผลผลิตคุณภาพหรือเป้าหมายของการศึกษาได้ตามที่ประสงค์การดำเนินเช่นนี้ จึงไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงธรรมดา แต่ต้องเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว มีแผนการดำเนินการและมีการผลักดัน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมพัฒนาทุกๆ ด้าน ให้มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด ความ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

19

ประเพณีปฏิบัติ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ถือว่าเป็นหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เล็ก และมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาตำบล การระดมความรู้ และความคิดการตัดสินใจวางแผนพัฒนา การดำเนินงานและการระดมทุนทรัพยากร ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 285 ได้วางหลักเกณฑ์ซึ่งถือเป็นกรอบเพื่อกำหนดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม. 2544 : 4 - 7) โดยแบ่งโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 5 - 8)

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มาจากการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน กรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 1 หมู่บ้านให้ องค์การบริหารส่วนตำบล นั้นมีสมาชิกสภาได้ 6 คน องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 2 หมู่บ้านให้ สมาชิกสภา หมู่บ้านละ 3 คน สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1.1 เลือกประธานสภา รองประธานสภา และเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 รับทราบนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เข้ารับหน้าที่ และรับทราบรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แถลงไว้ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกปี

1.3 มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 46 ดังนี้

1.3.1 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.3.2 พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

1.3.3 ควบคุมการปฏิบัติงานของทีมบริหารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย และแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล ตามข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับทางราชการ

1.3.4 ในที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีสิทธิตั้งกระทู้ถามต่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือรองนายกองค์การบริหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

20

ส่วนตำบล อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้นายกองคํการ
บริหารส่วนตำบลแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารองคํการ
บริหารส่วนตำบล

2. คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกองคํการบริหารส่วนตำบล รองนายกองคํการ
บริหารส่วนตำบล แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งไม่ใช่สมาชิกสภาองคํการบริหารส่วนตำบล เป็นรองนาย
กองคํการบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารงานได้ไม่เกิน 2 คน และเลขานุการ
นายกองคํการบริหารส่วนตำบล แต่งตั้งบุคคลซึ่งไม่ใช่สมาชิกสภาองคํการบริหารส่วนตำบล หรือ
เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเลขานุการนายกองคํการบริหารส่วนตำบล ได้ 1 คน เป็นผู้คอยช่วยเหลือใน
การบริหารราชการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

2.1 นายกองคํการบริหารส่วนตำบล ต้องแถลงนโยบายต่อสภาองคํการบริหาร
บริหารส่วนตำบล ก่อนเข้ารับหน้าที่ โดยไม่มีการลงมติ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้ทำเป็น
หนังสือแจ้งต่อสมาชิกสภาองคํการบริหารส่วนตำบลทุกคนทราบ และจัดทำรายงานการปฏิบัติงาน
ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาองคํการบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกปี

2.2 อำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 35/5 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองคํการบริหาร
ส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ดังนี้

2.2.1 กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหาร
ราชการขององคํการบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ และ
นโยบาย

2.2.2 สั่งอนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององคํการบริหารส่วนตำบล

2.2.3 แต่งตั้ง และถอดถอน รองนายกองคํการบริหารส่วนตำบล และเลขานุการ
นายกองคํการบริหารส่วนตำบล

2.2.4 วางระเบียบเพื่อให้งานขององคํการบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความ
เรียบร้อย

2.2.5 รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองคํการบริหารส่วนตำบล

2.2.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

2.3 ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององคํการบริหารส่วนตำบล
ตามกฎหมายและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างองคํการบริหารส่วนตำบล

2.4 นายกองคํการบริหารส่วนตำบล รองนายกองคํการบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่
นายกองคํการบริหารส่วนตำบลมอบหมาย มีสิทธิเข้าประชุมสภา และมีสิทธิแถลงข้อเท็จจริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

21

ตลอดจนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตนต่อที่ประชุมแต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

2.5 กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธาน และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลูกยุบ หากมีกรณีสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งปล่อยให้ช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของราชการ หรือราษฎร นายกององค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการไปพลางก่อนเท่าที่จำเป็นได้ นอกจากนี้ ยังมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นข้าราชการประจำที่คอยปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายข้อบังคับที่กำหนดโดยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเรียกว่า พนักงานส่วนตำบล มีโครงสร้างการบริหารงานตามที่กรมการปกครองกำหนดไว้ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ ดังนี้ (แสงจันทร์ โสภากาล. 2544 : 38)

2.5.1 สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป ธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบลงานจัดทำข้อบังคับงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

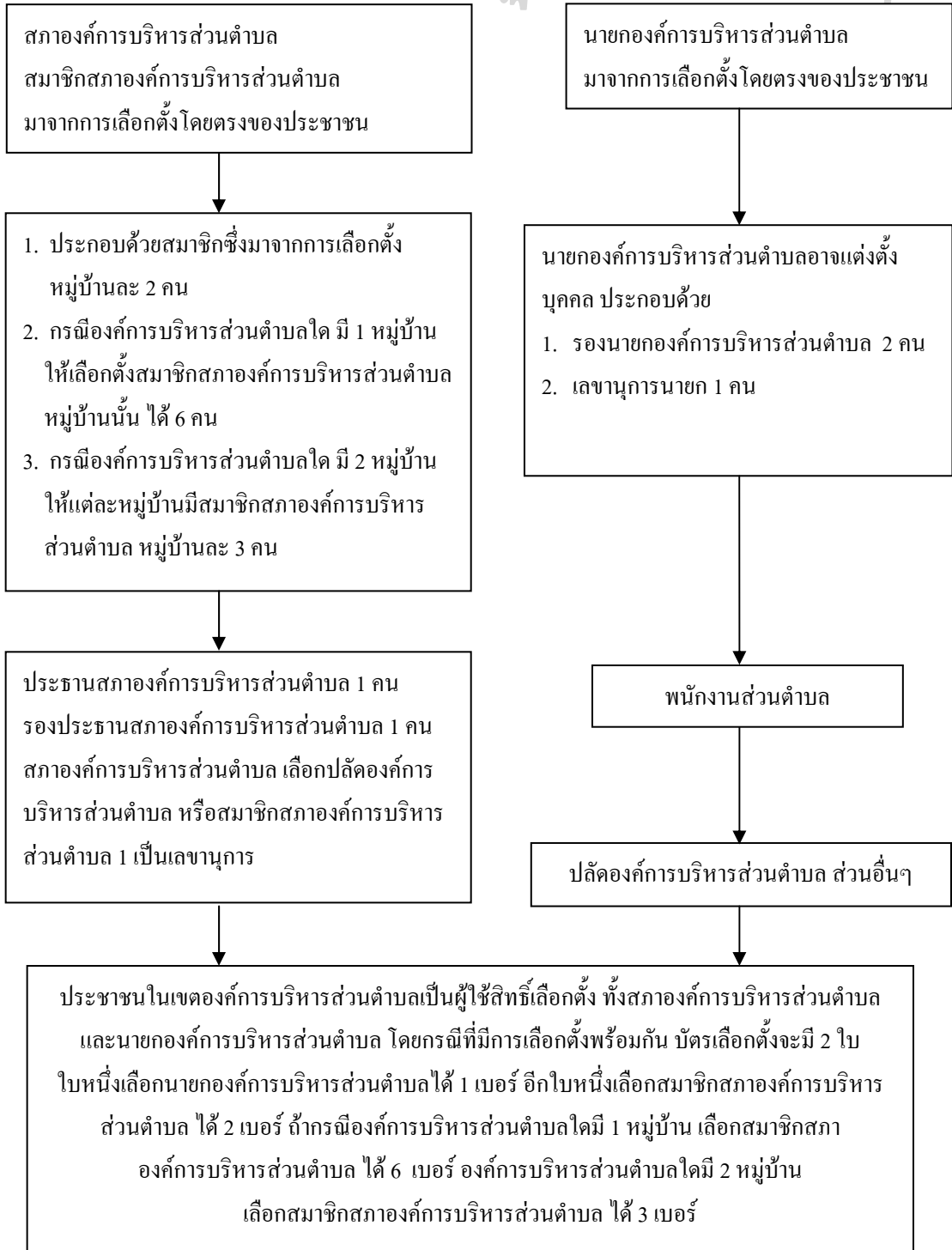
2.5.2 ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้ และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานคงเหลือประจำวัน งานอนุมัติเบิกตัดปี และขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานการจัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการเงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนควบคุมเงินรายได้ รายจ่าย งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.5.3 ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบ ถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ ฯลฯ รายการประมาณการค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานก่อสร้างและซ่อมบำรุงอาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้างงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

ส่วนโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ดังแสดงภาพประกอบ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

23

1.3.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 22 - 23) ไว้ดังนี้

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6. ส่งเสริมการพัฒนาศตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

7. คຸ້มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควรซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 ที่ระบุให้ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านสังคม และวัฒนธรรม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาและเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาตำบลให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

1.3.4 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดการเสวนาทางวิชาการ ในงานมหกรรมการจัดการศึกษา 2551 เรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2551 - 2560 โดยให้แนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2551 : 110 - 119)

1. พัฒนาระบบและกลไกการบริหารและจัดการศึกษาของท้องถิ่น

1.1 การตั้งคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายประสาน กำกับ สนับสนุน และร่วมแก้ปัญหา การจัดการศึกษาในท้องถิ่น คณะกรรมการชุดนี้จะช่วยประสานการจัดการศึกษาในจังหวัดให้เกิดความเรียบร้อย ไม่ซ้ำซ้อน ลดข้อขัดแย้ง และ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

24

มีทิศทางที่เป็นเอกภาพชัดเจน คณะกรรมการควรเป็นกรรมการพหุภาคี ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) ผู้แทนส่วน/กอง/สำนักการศึกษา ผู้แทนผู้บริหาร โรงเรียนและผู้แทนครูจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้แทนจากสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด/อำเภอ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากจะจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย แนวทาง มาตรการ และมาตรฐานในการบริหารและการจัดการศึกษา องค์ประกอบของคณะกรรมการ ให้คำนึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องสนับสนุนให้คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง และเอาใจใส่ต่อการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจัง

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดโครงสร้างองค์กรภายในรองรับการบริหารจัดการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรภายในส่วนการศึกษา ให้จัดตามความจำเป็น และความเหมาะสม มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายบุคลากรปฏิบัติงานในส่วนการศึกษาอย่างเพียงพอและเหมาะสม

1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลต้องกำกับดูแลการจัดโครงสร้างและระบบการบริหารของสถานศึกษาในสังกัด ให้สามารถบริหารจัดการภารกิจสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงินและงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบบริหารงานบุคคลที่ปฏิบัติงานในส่วนการศึกษา และในสถานศึกษา ให้เป็นมาตรฐานใกล้เคียงกับระบบ

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษา ควรกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้สถานศึกษาสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัว และมีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบาย และมาตรฐานการศึกษาชาติ

1.7 สถานศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการระดับสถานศึกษา โดยการเชิญชวนและสรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มาร่วมมือในการบริหารสถานศึกษาในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง

1.8 องค์การบริหารส่วนตำบลในส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงสถานศึกษา ควรนำแนวคิดและเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

25

2. ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

2.1 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายของสถานศึกษา หรือขององค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง

2.2 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดบทบาท และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ชัดเจนตามระดับ และประเภทการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน และการศึกษาระดับอนุบาล รวมถึงการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย

2.3 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในการวางแผนและดำเนินการจัดการศึกษาในลักษณะร่วมมือกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน แบ่งพื้นที่บริการ และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ให้ชัดเจน หลีกเลี่ยงการแข่งขันหรือกีดกัน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่จัดการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน

3. มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.1 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษามากกว่าปริมาณ ไม่ควรมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณนักเรียนหรือการรับโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการมากเกินไป โดยเร่งรัดกวัดขันให้โรงเรียนมุ่งจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

3.2 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรทำการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารส่วนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษา ครูต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีทางการศึกษา หรือได้รับการอบรมในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ครูตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด นอกจากนั้น ผู้บริหาร และครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพ

3.3 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนการสอนมากขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ

3.4 การจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย ได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่นมีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.5 จัดฝึกอบรมวิชาชีพให้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

26

3.6 ส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแล และสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตามที่ต้องการและมีความเหมาะสม

3.7 จัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สติปัญญา สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือ ไม่มีผู้ดูแลหรือผู้ด้อยโอกาส มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

3.8 จัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสามารถพิเศษ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้นๆ

3.9 การจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ จะต้องมีความหลากหลาย และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

3.10 การจัดการศึกษาเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละรูปแบบ และระดับการศึกษา

3.11 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมให้มีการทำการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษา การวิจัย และพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการความรู้ในองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. พัฒนา และส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ

4.1 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรทำการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารส่วนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษา ครูต้องจบอย่างน้อยระดับปริญญาตรีทางการศึกษา หรือได้รับการอบรมในวิชา ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ครูตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด นอกจากนั้นผู้บริหารและครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพ

4.2 จัดสรรทรัพยากรในการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และ/หรือมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์ หรือผลงานดีเด่นและเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ

4.3 จัดทำหลักเกณฑ์และดำเนินการประเมินผล การปฏิบัติของครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4.4 ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

5. ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

5.1 จัดระบบหรือวางแผนการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาจากเงินงบประมาณทรัพย์สิน และทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กร สถาบัน

5.2 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม

5.3 สนับสนุนเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและจำเป็น

5.4 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวทางจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

5.5 สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษาสามารถ และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

6. ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและจัดการศึกษา

6.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6.2 พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถทักษะในการผลิต พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสม คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด

6.3 พัฒนาขีดความสามารถผู้เรียน ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

28

6.4 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

7. ส่งเสริมอาชีพและการศึกษาตามอัธยาศัย

7.1 สำรวจข้อมูลพื้นฐาน อาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำรวจ และจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น และจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ

7.2 จัดให้มีการให้ความรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี การประกอบอาชีพ การจัดการ และการตลาด ให้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ ตามสื่อประเภทต่างๆ

7.3 จัดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เป็นระบบ จัดทัศนศึกษา และส่งบุคลากรเข้ารับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา และเผยแพร่

7.4 จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ กลุ่มสนใจ สมาคม ชมรมอาชีพต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามัคคี แลกเปลี่ยนความรู้ ในการประกอบอาชีพของท้องถิ่น จัดให้มีการระดมทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการผลิต การจำหน่ายสินค้า

7.5 ให้มีการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยเหลือ ด้านการตลาด สินค้า แรงงาน บริการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า

สรุปได้ว่า บทบาทขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมและจัดการศึกษา ควรมีการพัฒนา ระบบ และกลไกในการบริหารจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามระบบการศึกษาของชาติ ตลอดจนส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ

2. การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และ ส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อม ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆ ถ่ายโอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

29

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง ถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 18 และมาตรา 4 ซึ่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบภารกิจในการดำเนินการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนสามารถให้บริการตอบสนองแก่ชุมชน ในด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย อายุ 2 - 5 ปี อย่างทั่วถึง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 1-2)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแนวทางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานในการพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม สำหรับมาตรฐานดังกล่าว ได้รวบรวม และจัดทำขึ้น จำแนกออกเป็น 6 มาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาตรฐานด้านบุคลากร มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทั้ง 6 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมายของมาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 11) ได้ให้ความหมายของคำว่า มาตรฐาน คือ สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นสภาพปัจจัย วิธีการดำเนินงานหรือ ผลผลิตที่มีคุณภาพ สภาพที่พึงประสงค์นี้อาจกล่าวถึงสภาพที่เป็นอุดมคติแต่จะต้องเป็นเรื่องที่มีโอกาสเกิดขึ้นจริง

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของมาตรฐานว่า สิ่งที่ดีถือเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

สรุปได้ว่า มาตรฐาน หมายถึง ข้อกำหนดหรือแนวทางปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้

2.1 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ความรับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐาน และคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

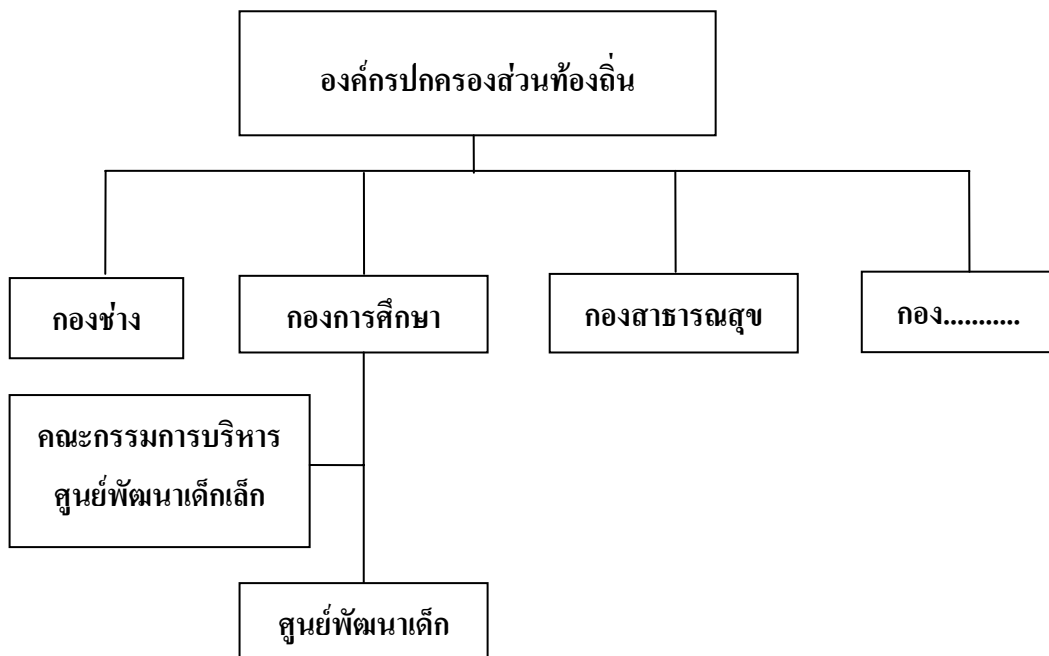

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแบ่งด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล

ด้านการบริหารงาน

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการ รวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบได้แก่ ส่วน/ กอง/ สำนักการศึกษา โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 10

1. จัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และต้องมีจำนวนเด็กเล็กอายุระหว่าง 2 - 5 ปี ที่จะเข้ารับบริการไม่น้อยกว่า 20 คน
2. จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
3. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

31

4. จัดทำแผนดำเนินงาน ได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็กอายุ 2 – 5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และการงบประมาณ เป็นต้น

5. จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ กรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้าง และการบริหารจัดการศูนย์ฯ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การย้าย / รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

2. ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

3. จัดทำแผนการย้าย / รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. จัดทำประกาศย้าย / รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. รายงานการย้าย / รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

2. นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

3. จัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้มีผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน

4. รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริม

พัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

32

ได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้ง โดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
2. ผู้นำทางศาสนา
3. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ผู้แทนชุมชน
5. ผู้แทนผู้ประกอบการ
6. ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก / ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

ให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการมีจำนวนตามความเหมาะสม ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่างๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบาย และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก
7. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

333

8. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีกฎหมาย ระเบียบหรือ ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ได้รับการอุดหนุน จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงิน รายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้

งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้จ่าย ดังนี้

1. ค่าอาหารเสริม (นม)
2. ค่าอาหารกลางวัน
3. ค่าตอบแทน และค่าครองชีพของบุคลากร
4. เงินประกันสังคม ของบุคลากร
5. ค่าวัสดุการศึกษา
6. ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาล
7. ทุนการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต / ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษา

ปฐมวัยตาม โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

8. อื่นๆ โดยดำเนินการเบิกจ่ายรายการต่างๆให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการจัดหางบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษา และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอขอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น

2. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

3. จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี

4. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุฯ

5. จัดทำสมุดคัมภีร์งบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่างๆ เพื่อการรายงานและการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

34

งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

การจัดหาซื้อ หนังสือวัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องวิธีดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน วัสดุพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก / กอง / หัวหน้าส่วนการศึกษา หรือผู้แทน เป็นประธาน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข และผู้แทนผู้ปกครองในจำนวนที่เหมาะสมเป็นกรรมการ

2. แจ้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก / ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กสำรวจความต้องการในการใช้ซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้คำนึงถึงความปลอดภัย ประโยชน์ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กเล็กแต่ละวัย

3. ขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุครุภัณฑ์

5. ดำเนินการเบิกจ่ายซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน ที่ได้มาให้กับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก / ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

การเบิกจ่ายงบประมาณ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือปฏิบัติตามระเบียบ ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2543

2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

3. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551

4. ระเบียบ หนังสือสั่งการ ของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

35

การบริหารงานบุคคล

การสรรหา / เลือกรับ และการปรับสถานภาพ (กรณีที่เป็นพนักงานจ้าง)

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกรับบุคคลเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญด้วยกระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรม และโปร่งใสเพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

คณะกรรมการดำเนินการสรรหา / เลือกรับ และการปรับสถานภาพ ประกอบด้วย

1. ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน
2. ผู้อำนวยการสำนัก / กอง / ส่วนการศึกษา เป็นกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ
4. ให้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา

ในคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ได้ตามความเหมาะสม

การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา และมีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเป็นไปตามสัดส่วน (ครู : นักเรียน) 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ให้เพิ่มครูผู้ดูแลเด็ก ได้อีก 1 คนโดยจัดการศึกษาห้องละ 20 คน

2. สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และตำแหน่งอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดให้มีได้ตามจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การปรับสถานภาพพนักงานจ้างทั่วไปตำแหน่งผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และครูผู้ดูแลเด็ก เป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่มท 0893.4/ว 80 ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2550 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่มท 0893.4/ว 846 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2551

การคัดเลือกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่มท 0893.4/ว 61 ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2551 หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด่วนที่สุด ที่มท 0893.4/ว 467 ลงวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2551 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่มท 0893.4/1612 ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2552 และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ และสวัสดิการของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้าง และอื่นๆ ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานจ้าง หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีที่จะต่อสัญญาจ้างของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาจากผู้ดำรงตำแหน่งคนเดิมเป็นลำดับแรก กล่าวคือ เมื่อสัญญาจ้างจะสิ้นสุดลง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชุมพิจารณาผลการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นพนักงานจ้างในเบื้องต้น หากคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมติประเมินผลการปฏิบัติงานผู้นั้นไม่ต่ำกว่าระดับดี ก็ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาต่อสัญญาจ้างผู้นั้นต่อไป เพื่อให้การบริหารงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดผลดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพัฒนาบุคลากร

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ประเภท ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมการศาสนา

การบริหารจัดการ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

37

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการศาสนา ให้ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาอบรมเด็กเล็ก ก่อนระดับประถมศึกษา ในศาสนสถาน ตามหนังสือคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ นร 0107/ว 20522 ลงวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ดังนี้

2.1 กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 1 ที่มอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ทั้งหมด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 2 และ 3 ให้เป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด ทั้งในด้านการบริหารงาน บุคลากร งบประมาณ และวิชาการ

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และมีคุณภาพตามหลักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย การบริหารงาน การบริหารงบประมาณ และ การบริหารบุคคล ใว้อย่างชัดเจน

2.2 มาตรฐานด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 14-20)

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1. มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้
2. ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน
3. มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

38

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

1. รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  2. วางแผนพัฒนาการศึกษา ประเมินและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  3. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
  4. จัดทำภาระงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  5. ประสานความร่วมมือกับชุมชน
  6. เป็นผู้แทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกิจการทั่วไป และประสานเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
  7. นิเทศ ส่งเสริมสนับสนุน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก
  8. จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานประเมินตนเอง
  9. ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย
- ครูผู้ดูแลเด็ก มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1. มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอกหรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้
2. ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน
3. มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

39

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย
3. ปฏิบัติงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
5. ปฏิบัติงานความร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
6. อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด
7. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
8. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
9. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน
10. จัดหา / ผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน
11. จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล
12. ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชน
13. พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียน
14. จัดให้มีการประเมินพัฒนาการผู้เรียน
15. จัดระบบธุรการในชั้นเรียน
16. รวบรวมผลงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามลำดับ
17. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด และระเบียบ หนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

1. สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก
2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย

1. ธุรการ / การเงิน / พัสดุ
2. ผู้ประกอบอาหาร
3. ภารโรง
4. ยามรักษาความปลอดภัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

5. พนักงานจ้างตำแหน่งอื่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าจำเป็น
บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ธุรการ / การเงิน / พัสดุ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. ทำหน้าที่ธุรการ การเงิน และพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามระเบียบ หนังสือ
สั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ผู้ประกอบอาหาร มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. ประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ถูกอนามัยตามหลักโภชนาการสำหรับเด็กเล็กแต่ง
กายสะอาดเรียบร้อย มีสุขภาพดีไม่เป็น โรคติดต่อ จัดสถานที่ประกอบอาหารและเครื่องครัวให้
สะอาดเป็นระเบียบ มีการจัดเก็บขยะถูกสุขลักษณะ

2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ภารโรง มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. ทำความสะอาด รักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลซ่อมแซมบำรุงรักษา
อาคารสถานที่ และทรัพย์สิน ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ และมีความปลอดภัยสำหรับ เด็กเล็กใน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ยามรักษาความปลอดภัย มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. ดูแลรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สินบุคลากร และเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหัวหน้า
ส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และรองนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยั่งยืน

2. สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ การ
พัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพ
การพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งคุณภาพครูผู้ดูแลเด็ก สภาพแวดล้อม วิชาการ และกิจกรรม การเรียนรู้
ตามหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

41

3. ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมสานสายใยรักเพื่อเสริมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว
4. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์และเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
5. ระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
6. กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพ และเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด
หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษา และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  1. นำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ
  2. สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้ง ย้าย/รวม ยุบเลิก และดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  3. กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากร สถานที่ตามฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น
  4. ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  5. จัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  6. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงนาม
  7. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  8. จัดทำระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นชอบและลงนาม
  9. กำหนดแผนปฏิบัติการ และงบประมาณ ในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง
  10. นิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรายงานผลพร้อมข้อเสนอให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

42

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านบุคลากร หมายถึง การกำหนดคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และ ความรับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และ พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3 มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้แก่เด็กเล็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ และจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม ทั้งภายในอาคาร และภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูก สุขลักษณะ มีความเหมาะสม และปลอดภัยแก่เด็ก ตลอดจนส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็ก ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553 : 21-26)

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษมลภาวะทาง อากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะ อุบัติภัยต่างๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

1.2 ไม่ควรอยู่ใกล้ถนน หรือใกล้ทางรถไฟ โดยเฉพาะที่มีการจราจรคับคั่ง หากมี ความจำเป็นต้องสร้างให้ห่างจากแนวถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้วป้องกันอันตราย

1.3 พื้นที่ก่อสร้างควรเป็นพื้นที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างปลอดภัย

1.4 จำนวนชั้นของอาคาร อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรเป็นอาคารชั้นเดียว หาก เป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้น และความสูง ของห้องจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

1.5 ทางเข้า - ออก และประตูหน้าต่าง ทางเข้า - ออกจากตัวอาคาร มีความกว้างที่ สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือภาวะฉุกเฉินต่างๆ

1.6 ประตู - หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และ จำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้น และหน้าต่างมีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็ก มองเห็นสิ่งแวดล้อม ได้กว้างและชัดเจน ไม่ควรมีสสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นช่องทางลม และแสงสว่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

43

1.7 บันได ไม่ลาดหรือชันเกินไป ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกขั้นต้องมีลูกกรงและราวบันไดมีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

1.8 พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน หากไม่สามารถแยกเป็นแต่ละห้องได้ อาจจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ ตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่

1.9 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก สภาพพื้นที่ทุกห้องต้องไม่ลื่น และไม่ชื้น ควรเป็นพื้นไม้หรือวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ทำความสะอาดง่าย และอยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ จัควางสิ่งของ เครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เป็นระเบียบ และมีการยึดติดกับผนังหรือพื้นอย่างมั่นคง

1.10 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลักมีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

1.11 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยเป็นหลัก

1.12 ห้องปฐมพยาบาล ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และขณะอยู่ในห้องปฐมพยาบาลเด็กต้องอยู่ในสายตาของครูผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องปฐมพยาบาลเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่ปฐมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.13 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ และแปรงฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

44

1.14 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่งต่อเด็ก 10 - 12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น

1.15 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหารหรือการนอน คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม

1.16 การจัดเก็บสิ่งปฏิกูลต่างๆ จัดเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำออกไปทิ้งภายนอกอาคารทุกวัน

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคารแสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่่าเสมอทั่วทั้งห้อง ใ้ืออำนวยความสะดวกการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 - 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียด และมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2.2 ภายนอกอาคาร รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณ ให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า - ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.3 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อม ที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และ การจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.4 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่นๆได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยต้องให้เด็กปฐมวัย มีกิจกรรมกลางแจ้ง อย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.5 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตาม ระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานที่ปลอดภัย สำหรับเด็กอยู่เสมอ

3. ด้านความปลอดภัย

มาตรการป้องกันความปลอดภัย มีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

45

1. ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร
  2. ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ต่อพื้นที่ 150 ตารางเมตร และถึงดับเพลิงติดตั้งสูงจากพื้นถึงหัวถัง ไม่เกิน 1.50 เซนติเมตร
  3. ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง
  4. หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่มีเสี้ยนไม้ หรือเหลี่ยมคม
  5. จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูงสะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก
  6. จัดให้มีวัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก วัสดุกันลื่นที่ใช้ในห้องน้ำ-ห้องส้วม ต้องทำความสะอาดสม่ำเสมอ
  7. ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคารรวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม
  8. มีระบบการล็อกประตู ในการเข้า - ออก นอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่เปิด - ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับ ห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด - ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้
  9. ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย
  10. มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับ วัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก
- มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน
1. มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่า ปีละ 1 ครั้ง
  2. มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติภัยและความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก
  3. มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจหน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้
  4. มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็ก

5. มีมาตรการในการรับ – ส่งเด็ก อย่างเป็นระบบ

6. มีแผนและแนวทางปฏิบัติกรณีเด็กมีเหตุฉุกเฉินจะต้องดำเนินการช่วยเหลือโดยด่วน
สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานการจัดหาสถานที่ การก่อสร้าง หรือการปรับปรุงอาคารสถานที่ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคาร และภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึง ความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสม และความปลอดภัยแก่เด็ก

2.4 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก อายุ 2 - 5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 27-46)

1. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา)
2. เพื่อพัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะ และสมรรถนะตามวัยโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเล็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ
4. เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กเล็กตามบริบท และวัฒนธรรมของชุมชน สังคมในท้องถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมความรัก เอื้ออาทร ของสถาบัน และสังคมท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษา และพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็ก แต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และ ความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง และสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

47

2. หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษา ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข

2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ในการพัฒนาเด็ก

3. การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาขึ้นมาจากการสำรวจความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น โดยการศึกษาเอกสารท้องถิ่นและงานวิจัย มาประกอบเป็นข้อมูลในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน

4. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 2 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่นและทำกิจกรรม เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3 – 5 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบ ของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

48

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและ
อย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล
และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่ง
ของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ
และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือ
กระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่อบอุ่นมี
ความสุข และเอื้อต่อการเรียนรู้

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็ก มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
และอยู่ในบริบทของชุมชนนั้นๆ

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน
ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
อย่างต่อเนื่อง

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นใน
สภาพจริง

2.9 นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์

2.10 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล ใช้เป็นประโยชน์ในการ
พัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

5. การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ประกอบด้วย

5.1 ด้านหลักสูตร หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอายุ 2 ปี และระดับอายุ 3 - 5 ปี โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กเล็ก ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

5.1.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2546 รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

5.1.2 จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารระการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจกำหนดหัวข้ออื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

5.1.3 การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรองค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำขึ้นแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ การประเมินระหว่างการดำเนินงานการใช้หลักสูตรเป็นการประเมิน เพื่อตรวจสอบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมิน เพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบ หลักสูตรที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุ เพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำ ควรมีการปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก และครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็ก มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)
2. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย สารระการเรียนรู้รายปี และระยะเวลาเรียน
3. การจัดประสบการณ์
4. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้
6. การประเมินพัฒนาการเด็ก

7. การบริหารจัดการหลักสูตร

8. อื่นๆ

5.2 ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2.5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะต้องทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร โดยมีหลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

5.2.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ ตามความสนใจของเด็ก วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที วัย 3 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที วัย 4 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 12 นาที วัย 5 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 15 นาที

5.2.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่อง นานเกิน 20 นาที

5.2.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

5.2.4 กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ต้องใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี

1. การพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ฯลฯ

2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบ จับ ซ้อน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3. การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

51

ควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ตลอดเวลาที่ได้โอกาสเอื้ออำนวย

4. การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5. การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนกเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษา นอกสถานที่ รับประทานอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6. การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้สึกในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลาย ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7. การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและความเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำเล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่างๆ

5.3 ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้าน บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

52

จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

1. เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2. เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวัน ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด

การทำแผนการจัดประสบการณ์ ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินตาม ขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อบรรลุจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. วิเคราะห์หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 - 5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 - 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณา สาระการเรียนรู้

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรปฐมวัยส่วนที่เป็น สาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ และส่วนที่เป็นสาระที่ควร เรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

4. กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องกำหนดรูปแบบการจัด ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิดจากนวัตกรรม ที่ผู้สอนต้องใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ใน ระดับปฐมวัย คือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็ก โดยพิจารณา ข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประกอบ ทั้งนี้สามารถ ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

5. จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบบูรณาการร่วมกับสาระการเรียนรู้ระดับ ท้องถิ่น สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่อง โดยใช้เป็นแกนกลาง การจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลาง ในการจัดประสบการณ์

ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี คือ 1) เด็กเป็นผู้กำหนด 2) ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด และ 3) ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

6. เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.4 ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์จริง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

แนวทางการดำเนินการใช้สื่อ

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่อย่างหลากหลาย ทั้งที่บ้าน ศูนย์ฯ ชุมชน
3. ใช้สื่อที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์
5. จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยบูรณาการผ่านการเล่น และเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า
6. ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์
7. บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้สู่แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
8. เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ซีดีรอม วีดีทัศน์
9. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยร่วมจัดหาสื่อ

5.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล

ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

54

วางแผนการ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้

เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน ไม่ควรใช้วิธีการทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 2 - 5 ปี ได้แก่ การสังเกตการณ์ บันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

5.6 ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับหลักสูตรฯ การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

5.7 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาการพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ในหลักสูตรหรือสังคมาคตหวังซึ่งดำเนินการ โดยครูดูแลเด็กหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

5.8 ด้านโภชนาการ การดำเนินงานโภชนาการใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งน้ำดื่มสะอาด และสารอาหารที่จำเป็น

5.9 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ / โครงการส่งเสริมผู้เรียน)

5.9.1 กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

5.9.2 โครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.10 ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประเมินคุณภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้โดยใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

55

ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา มีความเหมาะสมกับวัย ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษหลักสูตร การนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ ตลอดจนการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดประสบการณ์ การนิเทศ ติดตามและประเมินผล และการบริหารงานซึ่งไม่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ได้แก่ ด้านโภชนาการ ฯลฯ

2.5 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ดังนี้

ด้านวิชาการ

1. ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ ตามแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น ศึกษาแหล่งเรียนรู้ นอกสถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กให้กับผู้ปกครองและครู
3. ให้คำแนะนำ หรือมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชน ท้องถิ่นทราบอย่างทั่วถึง

ด้านอาคารสถานที่

1. ร่วมพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร
2. ร่วมให้การเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินภายในอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านงบประมาณ

ระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ กิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ อาหารเสริม อาหารว่าง อุปกรณ์กีฬา และอื่นๆ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

56

ด้านบุคลากร

1. ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ในการดำเนินงาน และการพัฒนาบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ร่วมในการอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดูแลความปลอดภัยเด็กเล็กภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชนได้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
2. จัดทำสมุดสื่อสารระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง
3. จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้กับผู้ปกครอง
4. จัดให้มีมุมเรียนรู้ผู้ปกครอง
5. จัดกิจกรรมการแสดงของเด็กเข้าร่วมใน โอกาสต่างๆ
6. จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียน และผลงานเด็ก
7. ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ
8. เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สาธารณะ เช่น ตลาด วัด สวนสาธารณะ
9. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการชุมชน เกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และอื่นๆ

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณด้านบุคลากร และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

2.6 มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

57

เครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมีวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีศักยภาพ

ในการพัฒนาเด็ก

3. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน ด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทางการปฏิบัติงาน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน การจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ

3. ส่งแผนงานและปฏิทินงาน ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

พิจารณาเห็นชอบ

4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้

5. ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้

6. สรุป และรายงานผลการดำเนินงาน ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

หมายเหตุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับรูปแบบ และกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือได้ตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานผู้จัดการศึกษาปฐมวัย มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามศักยภาพ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2. ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่าย

3. ประเมินผลการพัฒนา

4. สนับสนุนให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และมีขวัญ

กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานเดียวกัน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง อันเป็นความหวังของครอบครัว เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ชาติ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของชาติขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก เด็กที่มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการในทุกๆ ด้านที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรมจะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นประโยชน์ต่อ สังคม ประเทศชาติ เด็กในวัยเริ่มแรกของชีวิต หรือที่เรียกว่า “เด็กปฐมวัย” คือวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี จัดได้ว่าเป็นระยะสำคัญที่สุดของชีวิต ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาในทุกๆ ด้านของมนุษย์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมบุคลิกภาพ โดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะเจริญมากที่สุด ในวัยนี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อพัฒนาการในช่วงอื่นๆ ของชีวิตเป็นอย่างมาก

3.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัยมี 5 ข้อ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาตนเองโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาทางด้านร่างกาย ให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นสมองให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจ และอารมณ์ ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง ระวังแฉ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคม โดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์บนวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และการเรียนรู้ผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการเหมาะสมกับวัยได้อย่างสมดุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

59

3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทย และความเป็นชาติไทย ที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือ และกตัญญูทวนที่ต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรัก และภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งครอบครัว และประเทศไทย

4. หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ร่วมมือกัน ในการอบรม เลี้ยงดู และพัฒนา ให้เด็กมีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นโยบายการศึกษาของ รัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเล่น ที่จะทำให้เด็กสนุกสนาน เกิดการ เรียนรู้ และค้นพบ การรู้จักแบ่งประเภท การจัดกลุ่ม การแก้ปัญหา การใช้ภาษา ตลอดจนเกิดความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้น หลักการจัดการอนุบาลศึกษาที่ดี ต้องเป็นแนวทางที่จะพัฒนา คุณภาพการศึกษาอนุบาลให้สูงมากที่สุด และดีที่สุด ถึงแม้จะปฏิบัติให้ครบทั้งหมดได้ยาก แต่ โรงเรียนก็สามารถจัดทำกิจกรรมอื่นทดแทนได้ นอกจากนี้การจัดการตามหลักการต่างๆ จึงไม่ จำเป็นต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติม แต่อยู่ที่การพัฒนาตนเองของบุคลากรในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ จะทำให้สามารถจัดอนุบาลศึกษาได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยผลการวิจัย และทฤษฎีพัฒนาการเด็ก อย่างแท้จริง เพื่อให้เด็กแต่ละคนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของตนเอง ด้วยองค์ประกอบ 10 ประการ ของหลักการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทุกด้านของเด็กได้อย่าง ครบถ้วน ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ครูควรให้ความสนิทสนม ให้การยอมรับในบุคลิกภาพ และความเป็นตัวของตัวเอง และผู้อื่น ครูควรส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกัน เพื่อให้เกิด พัฒนาการด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านสังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งจะ พัฒนาได้จากการที่ผู้ใหญ่ ให้การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำแนะนำ ในทางที่ดี เหมาะสมกับเด็ก แต่ละคน นอกจากนี้เด็กจะพัฒนาทางด้านสังคม และสติปัญญา ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มเพื่อนด้วยกัน

2. แนวการจัดประสบการณ์ ควรส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา และให้ได้รับประสบการณ์หลากหลาย จากการทำกิจกรรม และการเล่น โดยให้สอดคล้องกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

60

พัฒนาการของเด็ก เพราะหลักสูตรไม่ได้เป็นเพียงเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน หรือการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเท่านั้น หากยังรวมถึงตารางกิจกรรมประจำวัน การใช้สื่อและอุปกรณ์ การเปลี่ยนกิจกรรมหนึ่งไปสู่กิจกรรมหนึ่ง การใช้กิจกรรมประจำวันกับเด็ก ในการนำหลักสูตรไปใช้กับเด็กควรใช้หลักที่ว่า เด็กเรียนรู้จากการทำด้วยตัวของเด็กเอง และจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดให้แก่เด็ก

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองได้รับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมโรงเรียนและมีส่วนสนับสนุนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เพราะเด็กมีความผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว โรงเรียนควรให้ความสำคัญแก่ครอบครัวเด็กด้วย จึงจะสามารถจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนควรพัฒนาวิธีการทำงานร่วมกับผู้ปกครองให้มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กเป็นอันดับแรก

4. คุณสมบัติของครูและการพัฒนาครู โรงเรียนต้องการผู้ที่มีความเข้าใจในพัฒนาการและความต้องการของเด็ก เพราะคุณภาพของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อคุณภาพของหลักสูตร อนุบาลศึกษา การวิจัยพบว่าการศึกษาอบรมบุคลากรเรื่องการพัฒนาเด็ก หรือการศึกษาอนุบาล มีความสัมพันธ์กับผลที่เกิดขึ้นแก่เด็ก เช่น ทำให้เด็กมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ดีขึ้น และพัฒนาทางภาษาและสติปัญญาดีขึ้น

5. การบริหารงานโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง และบุคลากร เพราะวิธีการบริหารโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมในโรงเรียนในทุกเรื่อง การบริหารที่มีคุณภาพดี การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะสร้างสรรค์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดดูแลเด็กให้มีคุณภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพรวมถึงการสื่อสารที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีความมั่นคงทางการเงินและให้ความสนใจต่อความต้องการและสภาพการทำงานของบุคลากร

6. ควรมิครูให้เพียงพอที่จะเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา เพราะสิ่งสำคัญที่จะกำหนดคุณภาพของโรงเรียนคือ การจัดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ซึ่งควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถและอัตราส่วนที่เหมาะสมซึ่งจะมีผลต่อการดูแลเด็กแต่ละคน จากผลการวิจัยยืนยันว่า ครูที่รับผิดชอบเด็กจำนวนน้อยจะมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก ก่อนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก ลดความก้าวร้าวและทำให้เด็กมีความร่วมมือกันมากขึ้น เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

61

7. การจัดสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจความเรียบร้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็ก เพราะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กและการพัฒนาการทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ การจัดพื้นที่และสื่ออย่างมีคุณภาพมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กและปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก

8. สุขอนามัยและความปลอดภัย มีการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขอนามัยและความปลอดภัยทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ เพราะการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าการวางแผนหลักสูตรที่ดี หรือปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ไม่สามารถทดแทนสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ โรงเรียนอนุบาลที่มีคุณภาพต้องมุ่งป้องกันการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุและเตรียมการสำหรับเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นตลอดจนให้การศึกษากับเด็กในด้านการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

9. การบริการอาหารที่มีประโยชน์และคุณค่า จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้แก่เด็ก และผู้ใหญ่ เพราะเด็กต้องได้รับอาหารที่เพียงพอได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับนิสัยการกินอาหารที่ถูกต้อง

10. การประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนว่าบรรลุเป้าหมายของเด็ก ผู้ปกครอง และบุคลากรหรือไม่ จำเป็นต้องมีและจัดทำอย่างมีระบบ เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพและรักษามาตรฐานไว้ เพราะการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อปรับปรุงและรักษาระดับคุณภาพของโรงเรียน การประเมินจึงขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความต้องการที่จะชี้จุดด้อยตามองค์ประกอบของหลักการจัดการศึกษาอนุบาลที่ดี

ราศี ทองสวัสดิ์ (2542 : 3 - 8) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้

1. พัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยผ่านการเล่น คือเด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2540

2. ยึดปรัชญาการศึกษาระดับอนุบาล เช่น เปสตาลอสซี (Pestalozzi) นักการศึกษาชาวฝรั่งเศส มีแนวคิดว่าการศึกษาคือต้องเป็นไปตามธรรมชาติและเป็นการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย และสติปัญญาในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กไม่ว่าจะเป็นด้านความสนใจความต้องการหรือระดับความสามารถของการเรียนรู้ ถือว่าการสอนให้คนมีใจเมตตากรุณาต่อกัน มีคุณค่ามากกว่าการสอนให้มีความรู้ หลักการที่ใช้สอนนั้น ครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติ และความพร้อมของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ สอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและลงมือค้นหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสและเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งเพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่าเด็กวัย 2 - 7 ขวบ สติปัญญากำลังพัฒนาอยู่ในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre - Operation Stage) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัย 4 - 6 ขวบ เป็นวัยที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

62

พัฒนาทางภาษาเป็นไปในลักษณะ ยังเข้าใจความหมายของคำและเรื่องราวยังไม่แจ่มแจ้ง ดังนั้นจึงควรได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัส สำรวจ ทดลองและลงมือกระทำต่อวัตถุด้วยตนเอง ในขณะที่โฟรเบล (Froebel) เชื่อว่าครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรีโดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือเพราะการเล่นเป็นการทำงานและการเรียนรู้ของเด็ก

3. จัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เพราะการจัดประสบการณ์หรือการจัดการเรียนการสอนแก่เด็ก หากจัดได้สอดคล้องกับพัฒนาการย่อมจะช่วยให้เด็กได้พื้นฐานที่ดีสำหรับชีวิตในอนาคต แต่หากจัดได้ไม่เหมาะสม นอกจากจะทำให้เด็กไม่พัฒนาเท่าที่ควรแล้วยังจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน และไม่ได้พื้นฐานที่ดีสำคัญสำหรับชีวิตในอนาคต

4. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การจะจัดประสบการณ์เป็นแบบเดียวกันสำหรับทุกคนย่อมไม่เป็นผลดี

5. จัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมการบูรณาการ และจัดกิจกรรมอย่างสมดุล

6. ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ที่กล่าวมาเป็นหลักในการจัดการศึกษาอนุบาลศึกษา ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ควรที่จะพัฒนาตามองค์ประกอบทั้ง 10 ประการ เพราะสอดคล้องปรัชญาการศึกษาและหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2540 เป็นการให้การศึกษาแก่เด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาตามวัย และความสามารถแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และโรงเรียนต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเด็กทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

3.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาก่อนวัยเรียน การศึกษาปฐมวัย เป็นต้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายเอาไว้ดังนี้

สมเดช สีแสง (2539 : 9) ได้ให้ความหมายการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น หมายถึงการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพและสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

นิตินันท์ วิชิตชลชัย (2541 : 3 - 5) ได้ให้ความหมายการจัดการศึกษาปฐมวัยหมายถึง การเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

63

วาโร เฟ็งสวัสดิ์ (2542 : 221) ได้ให้ความหมายการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การศึกษาที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็กทุกด้าน คือร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 14) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน

สุริยา สุระเสียง (2547 : 26) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

นภเนตร ธรรมบวร (2551 : 4) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย โดยทั่วไป หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพัฒนาการในเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบ หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาแบบเป็นทางการ (Formal group setting) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal group setting) ด้วย เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

ก๊อด (Good. 1945 : 200) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง โครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล หรือชั้นอนุบาลปีที่ 1 - ชั้นอนุบาลปีที่ 3

ไฮมส์ (Hymens) (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 14) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

มาส โชเกลีย (Massoglia) (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 14) กล่าวเอาไว้ดังนี้ การจัดการศึกษาปฐมวัยควรมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างเต็มที่ซึ่งแนวคิด ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ทุกรูปแบบควรมีส่วนสำคัญดังที่

1. เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน นับตั้งแต่แรกเกิดจนเริ่มเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
2. วางพื้นฐานทางสุขภาพอนามัยให้กับเด็ก ตั้งแต่ต้น รวมทั้งเด็กที่มีข้อบกพร่องต่าง ๆ
3. สิ่งแวดล้อมทางบ้านควรมีส่วนช่วยให้เด็กเจริญเติบโต และพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

64

4. พ่อแม่ควรเป็นครูคนแรกที่มีความสำคัญต่อลูก

5. อิทธิพลจากทางบ้านควรมีผลต่อกระบวนการในการพัฒนาเด็กในอดีตที่ผ่านมาเรามักละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในเด็กวัยนี้เท่าที่ควรแต่ในระยะหลังๆ นักการศึกษา และนักจิตวิทยา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่างๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะจากการค้นคว้า และวิจัยพบว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยต้นของชีวิต ดังที่ บลูม (Bloom) (เยอพา เดชะคุปต์. 2542 : 14) กล่าวว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของสติปัญญาของมนุษย์จะเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต และอีก 30 เปอร์เซ็นต์ จะพัฒนาขึ้นในช่วงต่อไป ดังนั้น จึงถึงเวลาแล้วที่เราควรจะหันมาพิจารณาถึงหลักสูตรและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพัฒนาการในเด็ก และเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อเข้ารับการศึกษาในระดับต่อไป

3.3 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน กล่าวคือ การศึกษาครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ให้บุคคล มีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2542 โดยให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แนวการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจ และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของผู้เรียน ดังที่ปรากฏในมาตราที่ 24 วรรค 1 - 6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 14 - 15) ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

65

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข (2543 : 6) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ดังนี้

1. วิธีการมองเด็ก (The image of The child) เด็กในสายตาของครูเรกจิโอ เอมีเลีย คือเด็กแต่ละคน มีความสามารถในการรับรู้ และเรียนรู้ ตั้งแต่วินาทีแรกที่เกิดมา เด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลัง ความปรารถนาที่จะเติบโตและงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์ และสื่อสารกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางแวตตา สีหน้า อากัปกิริยา การจับต้องการสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิต และมีสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลา และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียนนอกจากครอบครัวแล้ว ชุมชนก็จะต้องมีส่วนร่วม และรับรู้ ถึงความเป็นไปในโรงเรียน เช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัย และการยอมรับเด็ก ในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต

3. ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่กันไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย จะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน มาลากูซซี่ กล่าวว่า ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูยืนสังเกตอยู่ข้างๆ สักครูและเรียนรู้จากห้องเรียนในขณะนั้นว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้อง บางทีการสอนในวันนั้น อาจแตกต่างจากที่ผ่านมา วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย คือ การจัดสิ่งแวดล้อม และให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์ และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก จึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสอนวิธีใหม่ โดยครูเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริม และจัดสิ่งแวดล้อม ให้เป็นแหล่งการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

66

เรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนองานเลือกที่หลากหลาย การเสนอความคิดเห็น และเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 3 - 4) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนากันแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเด็กแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อม วุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสพการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่อธิบายว่า เด็กจะพัฒนาได้ดี ถ้าในแต่ละช่วงอายุ เด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัย และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อะไรๆ ตนเอง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้ จะเป็นไปได้ดี ถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่ม ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระอบอุ่น และปลอดภัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นั้นเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจ และยอมรับว่า วัฒนธรรม และสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบท ทางสังคม และวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างราบรื่น มีความสุข

สรุปได้ว่า แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก ตั้งแต่อายุ 3 - 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง

3.4 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาปฐมวัย

นิร์ - จาร์นีฟ (Nir - Jarniv) (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 14) ได้ให้ข้อคิดว่าการศึกษามูลฐาน ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ที่ควรพิจารณา คือ

1. ตัวเด็ก ในเรื่องนี้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของตัวเด็ก กล่าวคือ ควรเข้าใจถึงจิตวิทยาพัฒนาการ ธรรมชาติของเด็ก และเข้าใจถึงพัฒนาการในการคิด ความต้องการ ฯลฯ ของเด็ก โดยควรคำนึงถึงว่า

1.1 เด็กทุกคนมีความเหมือนกัน คือ มีการพัฒนาการไปตามขั้นตอน มีความต้องการ (Needs) และมีความกระตือรือร้น (Curiosity) เหมือนๆ กัน

1.2 เด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ทุกคนจะมีภูมิหลัง และพื้นฐาน (Backgrounds) ไม่เหมือนกัน

1.3 เด็กทุกคนต้องการมีเพื่อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

68

ในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย จึงควรจัดให้สอดคล้องกับตัวเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และคำนึงถึง ว่าเด็กจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. พ่อแม่ ในการจัดการศึกษา ควรคำนึงถึงว่า พ่อแม่เป็นครูคนแรก และเป็นแบบอย่างให้แก่ลูก พ่อแม่เป็นบุคคลคนแรกที่ถูกรู้จัก เป็นผู้ปลูกฝังความคิด และพัฒนาบุคลิกภาพ ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ของสังคม จากการวิจัยพบว่า การนำพ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ลูก ทำให้การศึกษาสำหรับเด็กดีขึ้น นอกจากนี้ ยังได้มีการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดว่าทำอย่างไร เราจึงจะสามารถช่วยให้พ่อแม่ ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งของลูกได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการให้การอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่ลูก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการจัดการศึกษา จึงควรมีการรวมเอาพ่อแม่เข้าไว้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้วย

3. ตัวครู ความหมายของครู ในที่นี้หมายรวมไปถึงผู้ดูแลเด็ก พี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็ก (Paraprofessional) ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ครู และบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็ก ดังนั้น บุคคลเหล่านี้ จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ด้วย

ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนี้ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ตัวเด็ก ซึ่งผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องควรเข้าใจถึงจิตวิทยาพัฒนาการธรรมชาติของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ ยังมีองค์ประกอบอื่นอีก คือ พ่อแม่ ซึ่งเป็นครูคนแรกและเป็นแบบอย่างให้แก่ลูก ดังนั้น เราจึงควรคำนึงถึงว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถช่วยให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ลูกขององค์ประกอบสุดท้าย คือ ตัวครู รวมถึงผู้ดูแลเด็ก พี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก บุคลากรเหล่านี้ จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 5) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตร พิจารณาจากวัย และประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

69

พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกาย และพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน จึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่า สำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรม เลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาท จากผู้บอกความรู้ หรือการสั่งให้เด็กทำตามเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่ผู้สอนและเด็ก มีส่วนที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ยึดหลักการบูรณาการว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอน จะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัย ยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

70

เรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

เทือน ทองแก้ว (2551 : 8) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมายและความมุ่งหมาย

1.1 เปิดโอกาสให้เด็กวัยก่อนวัยเรียนในชนบทได้รับการศึกษาขั้นอนุบาล

1.2 การเปิดชั้นอนุบาลชนบท ควรจะเริ่มจากโรงเรียนที่ดี ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.3 เตรียมความพร้อมให้กับทุกด้าน ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

1.4 ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี

1.5 เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการเลี้ยงดู

2. เนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์การสอน

2.1 ใช้เนื้อหาตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

2.2 จัดให้มีเครื่องเล่นในสนาม โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ชิงช้า กระดานลื่น ราวปีนป่าย ม้าหมุน อุโมงค์ลอด

2.3 จัดให้อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับครู และนักเรียน อุปกรณ์ตามมุมประสบการณ์ และตามแผนประสบการณ์ โดยพยายามใช้วัสดุท้องถิ่น

3. กิจกรรมในห้องเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

71

3.1 จัดกิจกรรมตามแผนประสบการณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และในกรณีที่มีปัญหาทางการใช้ภาษาถิ่น ให้จัดกิจกรรมเสริมทักษะทางภาษา ให้มากขึ้น

3.2 จัดกิจกรรมหลายอย่าง ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

3.3 จัดกิจกรรมเป็นกลุ่มและอิสระ

3.4 จัดกิจกรรมแบบเล่นปนเรียน

4. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

4.1 จัดกิจกรรมประชุมปรึกษาหารือ ก่อนเปิดเรียนและระหว่างเรียน

4.2 ครูเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง

4.3 ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานชั้นอนุบาล

4.4 ส่งข่าวสารและสาระความรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมเด็กให้สอดคล้องระหว่างบ้านกับโรงเรียน

4.5 ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

5. บทบาทของครูและผู้ช่วยครู

5.1 ครูและผู้ช่วยครูควรได้รับการคัดเลือก ผ่านการฝึกอบรม มีความรักและความสนใจเด็ก

5.2 ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านความประพฤติและการปฏิบัติ

5.3 จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล

5.4 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณที่ดี

6. ค่าใช้จ่าย

6.1 ผู้ปกครองสนับสนุนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,200 – 1,500 บาท ต่อคนต่อปี

6.2 โรงเรียนเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,400 – 1,800 บาท ต่อคนต่อปี

6.3 รัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายหลักหัก 50 – 60 บาทต่อคนต่อปี

7. สถานที่และห้องเรียน

7.1 ใช้สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี ถูกสุขลักษณะ มีบริเวณกว้าง

7.2 ใช้ห้องเรียนในอาคารเรียนชั้นเดียว ถูกสุขลักษณะ มีบริเวณกว้าง

7.3 ห้องเรียนควรมีขนาดและสัดส่วนพอเหมาะกับนักเรียน ซึ่งมีนักเรียน 20 - 25 คน ต่อครู 1 คน ผู้ช่วยครู 1 คน

7.4 ห้องเรียนควรจัดให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้หลายอย่าง มีวัสดุอุปกรณ์ตาม
มุมประสบการณ์และหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย

นภเนตร ธรรมบวร (2551 : 14) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษา
ปฐมวัยในปัจจุบัน การจัดการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบที่แตกต่างกันมากมาย ทั้งนี้โดยขึ้นกับ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ปรัชญา ความเชื่อ รูปแบบวิธีการเรียนการสอน รวมตลอดถึงการจัด
สิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาปฐมวัยมีองค์ประกอบที่สำคัญร่วมกัน 3 ประการ คือ
อัตราส่วนของครูผู้สอนต่อเด็ก ขนาดของชั้นเรียนการศึกษา และประสบการณ์ของครูและผู้ดูแลเด็ก

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วย การสร้าง
หลักสูตรที่เหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมทั้งใน และนอกห้องเรียน การจัดกิจกรรม และการ
บูรณาการการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็น
องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับปฐมวัย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้าน
อารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

3.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

เยวาพา เฉชะคุปต์ (2542 : 59 - 69) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับ
ปฐมวัยว่า ทฤษฎีที่จะสามารถนำไปประยุกต์กับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของ พาฟลอฟ

การนำทฤษฎีของพาฟลอฟไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

ในการจัดการเรียนการสอน ครูควรสร้างเงื่อนไข เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบที่จะเรียน
และลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข (Extinction) ซึ่งครูจะทำได้ โดยพยายามทำให้สิ่งเร้าที่ขมกลืนน้อยลง
จนไม่อยู่ในระดับที่เด็กจะเกิดการตอบสนอง และพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลดน้อยลงจนหายไป

ในการเรียนการสอน ครูอาจจะนำภาพและคำมาให้เด็กดูบ่อยๆ จนต่อมา เด็กจะจำคำได้
โดยไม่ต้องดูภาพ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมนั้นซ้ำๆ จนเด็กเกิดการตอบสนอง

ครูผู้สอน ควรกระตุ้นให้เด็กเกิดความเข้าใจว่า เงื่อนไขหนึ่งๆ ที่สร้างขึ้นนั้น สามารถ
ก่อให้เกิดผลตอบสนองหลายๆ อย่าง โดยควรหาวิธีการหลายๆ วิธีในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนา
ความคิดเด็กให้กว้างขึ้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคค์

การนำทฤษฎีของธอร์นไคค์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการจัดการศึกษาปฐมวัย
ครูหรือนักการศึกษา สามารถนำแนวคิดของธอร์นไคค์ไปใช้ได้ ดังนี้

2.1 จัดสิ่งเร้าที่จะกระตุ้นให้เกิดการตอบสนอง โดยการสร้างแรงจูงใจ การให้รางวัล
เพื่อให้เด็กเกิดความพอใจในการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

73

2.2 จัดหาอุปกรณ์ที่น่าสนใจเหมาะแก่การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กพอใจในการเรียน

2.3 ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือทำแบบฝึกหัดบ่อยๆ จนทำได้คล่องแคล่ว และมีแรงจูงใจ มีความสนใจ เข้าถึงเป้าหมายและคุณค่าของสิ่งที่ทำ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะ

2.4 การฝึกฝนไม่ควรกระทำนานๆ จนเด็กรู้สึกจำเจเกิดความเบื่อหน่าย เพราะเด็กในวัยนี้ มีช่วงความสนใจต่ำ เมื่อรู้ว่าเด็กลดความสนใจในสิ่งที่ทำ ควรเปลี่ยนกิจกรรมเป็นอย่างอื่น หรือจัดกิจกรรมหลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทักษะ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.1 ใช้การเสริมแรง (Reinforcement) ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ครูควรให้การเสริมแรงโดยการชมเชย หรือให้แรงจูงใจโดยวิธีต่างๆ เช่น การให้รางวัล ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้ ต้องการให้ผู้อื่นสนใจตน และเห็นว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่น การให้แรงจูงใจ จะทำให้เด็กเกิดความสนใจ พอใจที่จะเรียน

3.2 การปลูกฝังพฤติกรรมบางอย่างและการลดพฤติกรรมบางอย่าง (Shaping behavior) หลักการสำคัญของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ ก็คือการควบคุมการตอบสนองด้วยวิธีการเสริมแรงกล่าวคือ เราจะให้การเสริมแรงเฉพาะในเรื่องที่ต้องการเพื่อเกิดเป็นนิสัยติดตัว ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมใหม่เรื่องใด ก็ควรให้การเสริมแรงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้เด็กทำต่อไปจนเป็นนิสัย แต่ถ้าต้องการให้พฤติกรรมใดหายไปก็ควรลดการเสริมแรงพฤติกรรมนั้น ก็จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนานั้นหายไป การปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ให้แก่เด็กโดยใช้การเสริมแรงเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรม ครูควรมีการวางแผนให้เหมาะสม

3.3 บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed matching) และเครื่องช่วยสอน (Teaching learning) สกินเนอร์ได้เสนอการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วนย่อยๆ เป็นขั้นๆ และจัดลำดับให้เป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้เรียนได้ง่าย และเมื่อสำเร็จแต่ละขั้นจะได้รับแรงเสริมหรือให้รางวัลทันที ทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนต่างเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ให้ ซึ่งบทเรียนดังกล่าวควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

4. ทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์

การนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสตัลท์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

74

4.1 ครูผู้สอนควรจัดสถานการณ์ต่างๆ รอบตัวเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด เพราะ ทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มนี้จะเน้นการส่งเสริมความคิดเด็กเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมหลายๆ ชนิด นิทาน เหตุการณ์ มาใช้ในการจัดประสบการณ์เดิม

4.2 ครูผู้สอนควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนหรือความสามารถของผู้เรียน เป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน เป็นต้น

4.3 การเน้นภาพรวม ครูควรจัดบทเรียนให้เป็นหมวดหมู่ มองเห็น โครงสร้างของ เรื่องที่จะเรียน แล้วยังแยกเป็นหน่วยย่อยๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน แล้วจึงให้รายละเอียดของหน่วยย่อยแต่ละหน่วยนั้น โดยเฉพาะการสอนภาษาควรเน้นให้เด็กเห็นคำหรือประโยคมากกว่าการสะกด คำ

4.4 การประยุกต์ใช้ การเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.5 การเรียนรู้ ควรเน้นความเข้าใจมากกว่าท่องจำ โดยหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ นำความรู้ไปใช้ได้จริง

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

การนำทฤษฎีของเพียเจต์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.1 การจัดลำดับเนื้อหาในหลักสูตร ทฤษฎีของเพียเจต์สามารถนำมาใช้ในการ จัดลำดับเนื้อหาในหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยได้โดยตรง โดยหลักสูตรสำหรับเด็กควรเน้นการให้ เด็กได้มีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) กับวัตถุต่างๆ เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัย ประสบการณ์สัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว (Sensory-motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

5.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยควรเน้นให้ เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมที่สอน ควรกระตุ้นให้เด็กได้คิด และมีโอกาสจัด กระทำ (Manipulation) หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ รวมทั้ง เปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสและต้อง ได้เห็นสิ่งต่างๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้เด็ก เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รอบตัว

5.3 การเลือกวัสดุอุปกรณ์ในทักษะของเพียเจต์ การที่เด็กได้มีโอกาสสัมผัส จับต้อง สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดิน ทราย น้ำ หิน ฯลฯ เป็นสื่อเบื้องต้น ที่จะช่วยพัฒนาประสาท สัมผัส การรับรู้ และการเคลื่อนไหว เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของวัตถุ เช่น เรื่องน้ำหนัก เนื้อสาร ซึ่งจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่นๆ ดังนั้น สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนในวัยนี้ จึง ควรให้เด็กได้มีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์

การนำแนวคิดทฤษฎีของบรูเนอร์ไปใช้ในการศึกษาปฐมวัย

6.1 ทฤษฎีของบรูเนอร์มีส่วนคล้ายกับทฤษฎีของเพียเจต์ ซึ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) และเน้นความพร้อม (Readiness) แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับความพร้อมนี้ก็คือ การที่คนเราจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน ในเรื่องนี้บรูเนอร์ ได้กล่าวว่า เราจะต้องจัดรูปแบบของกิจกรรมทักษะ และการฝึกหัดให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับความเจริญงอกงามทางสติปัญญาของเด็ก บรูเนอร์ ได้ยืนยันว่า “พื้นฐานบางอย่างของแต่ละวิชา (สามารถ) จะสอนให้กับเด็กคนใดคนหนึ่งได้ว่าจะมีอายุอยู่ในขั้นใด ๆ ก็ตาม (The foundations of any subject (Can) Be taught to anybody at any age in some form.)” เขาให้เหตุผลในข้อความดังกล่าวไว้ว่า เด็กแต่ละคน มีลักษณะสำคัญประการหนึ่งก็คือ จะเกิดความรู้ ความคิดรวบยอด หรือการคิดต่อ สิ่งรอบๆ ตัว ด้วยการจัดระเบียบโครงสร้างต่างๆ ขึ้นมาด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากครูได้เข้าใจถึงธรรมชาติของการสร้างความคิดรวบยอดต่อสิ่งรอบตัวของเด็ก ก็ย่อมจะเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นแรกที่ครูจะนำมาใช้ในการเริ่มสอนความรู้ใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความคิดข้างต้นได้

6.2 ทฤษฎีของบรูเนอร์จะเน้นเรื่องการจัดระเบียบ เรียบเรียงเนื้อหา หรือโครงสร้างของความรู้ อันจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับเนื้อหาใหม่ โดยเน้นการสอนของครูก็ต้องมาสนใจที่วิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงโครงสร้างพื้นฐาน หรือการจัดแจงเรียบเรียงความรู้ต่างๆ ให้อยู่ในรูปที่มีความสัมพันธ์กัน และให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาให้มากที่สุด

6.3 การสอนวิชาพื้นฐานบางอย่างให้แก่เด็ก บรูเนอร์ เชื่อว่า พื้นฐานวิชาการบางอย่าง สามารถนำมาจัดเป็นรูปแบบให้มีความยากง่ายสอดคล้องกับระดับผู้เรียนได้ และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ โดยวิธีการที่เหมาะสม จึงเกิดเป็นแนวความคิดในการจัดหลักสูตรแบบหมุนวนหรือแบบเกลียว (Spiral curriculum) ขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จะจัดสอนพื้นฐานทุกวิชาให้กับเด็กทุกระดับ

6.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการหยั่งรู้ (Intuitive) บรูเนอร์ได้ย้ำถึงคุณค่าของการคิดแบบการหยั่งรู้ในกระบวนการศึกษา คำว่า การคิดแบบหยั่งรู้ ตามความหมายของเขาคือ “เป็นเทคนิคการหาเหตุผลของสติปัญญาแต่เป็นเทคนิคที่คิดหลักเกณฑ์ขึ้นมาโดยปราศจากการวิเคราะห์ตามกระบวนการ กฎเกณฑ์ หรือสูตรต่างๆ ที่คิดขึ้นมามาก่อนนั้น อาจจะเป็นข้อสรุปที่สมเหตุสมผลหรือไม่ก็ได้”

ในเรื่องนี้ บรูเนอร์ ได้กล่าวถึง การคาดคะเน หรือการเดาอย่างมีหลักวิชา (Educated guess) ซึ่งเป็นวิธีที่นักวิทยาศาสตร์ นักศิลปะ และนักคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ใช้อยู่บ่อยๆ ในความคิดแง่นี้ บรูเนอร์ ต้องการจะให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบนี้ให้มาก เพราะเขาถือว่าเป็นการคิดที่จะนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เขาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการออกข้อสอบ โดยที่ให้ตอบเพียงคำตอบเดียว เพราะเขาถือว่าเป็นการสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการคาดคะเนหาแนวทางในการแก้ปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งควรปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย

6.5 แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ ในเรื่องนี้ บรูเนอร์ ได้เน้นเกี่ยวกับการจูงใจ หรือความต้องการที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการที่ผู้สอนจะเร้าให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ เขาเชื่อว่าการใช้สติปัญญาจะประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพอใจหรือมีแรงจูงใจเท่านั้น บรูเนอร์ ได้เน้นให้ครูใช้ความพยายามที่จะให้เด็กสนใจต่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น ด้วยการสร้างแรงจูงใจภายในหรือเปลี่ยนแรงจูงใจภายนอกให้เป็นแรงจูงใจภายในนั่นเอง

จากทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ของนักจิตวิทยาที่กล่าวมานั้น จะทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเหมาะสม

4. การบริหารการศึกษาปฐมวัย

การบริหารการศึกษาปฐมวัยขึ้นอยู่กับสังกัดหน่วยงานที่จัด และจุดมุ่งหมายของการจัด ศูนย์เด็กแต่ละประเภท การบริหารงานการศึกษาปฐมวัยให้ได้ผลดี ผู้บริหารย่อมต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ หลักการ กระบวนการ ประเภท และขอบข่ายของการบริหารการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาให้ได้ผลดี และบรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ

4.1 ความหมายของการบริหารการศึกษาปฐมวัย

การบริหารการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย และเพื่อความอยู่รอด การเรียนรู้เรื่องการบริหาร จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของงาน บุคลากร ตลอดจนกลไกการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

77

สำหรับการบริหารการศึกษา มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ภิญโญ สาร (2516 : 10) ได้กล่าวถึง การบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชน หรือ สมาชิกในสังคม ในทุกด้าน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527 : 12) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการในสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคลเพื่อให้บุคคลพัฒนาไป ตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 56) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่บุคคลต่างๆ ในสถานศึกษานั้นร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน ที่จะช่วยดำเนินงานด้านวิชาการ การเงิน พัสดุและครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์กับชุมชนให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดให้

รัศมี ดันเจริญ (2542 : 3) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่บุคลากรในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมมือกัน โดยใช้เทคนิคและวิธีการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกด้าน ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การนำกระบวนการมาใช้ในการดำเนินงาน โดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 หลักการบริหารการศึกษาปฐมวัย

การบริหารการศึกษาปฐมวัยขึ้นอยู่กับสิ่งที่คุณบริหารยึดถือว่าจะบริหารงานโดยหลักการใด จึงจะประสบความสำเร็จสูงสุด และบังเกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่หน่วยงาน โดยการบริหาร ซึ่งการบริหารการศึกษาปฐมวัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้ (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542 : 59 - 61)

1. แนวความเชื่อของผู้บริหารการศึกษา การบริหารการศึกษามีแนวคิด 2 คือ

1.1 ยึดวิธีบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญงานเป็นสำคัญโดยถือว่าการบริหารเป็นการจัดระบบ ระเบียบวิธีการทำงาน วางแผนงานให้คนปฏิบัติงาน ถ้าคนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้งานจะดีมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

78

1.2 ยึดวิธีบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ให้ความสนใจต่อคนเป็นสำคัญ โดยถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหาร คือ ปัจจัยมนุษย์ คนมีชีวิตจิตใจ ถ้าสามารถพัฒนาคนที่ปฏิบัติงานให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจกันดีแล้ว ผลสำเร็จของงานจะเกิดขึ้น การบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์นี้ เป็นการบริหารงาน โดยยึดหลักมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก ถือว่า ผู้บริหารทำงานกับคน ความสำเร็จของงาน จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารงานสามารถทำงานร่วมกับผู้ร่วมงาน ได้หรือไม่ ถ้าผู้บริหารงานมีมนุษยสัมพันธ์ดีผู้ร่วมงานก็ให้ความร่วมมือ งานก็ประสบผลสำเร็จ และผู้บริหารงานจะเป็นศูนย์กลางของพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน กล่าวคือ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของผู้ร่วมงาน

2. ลักษณะของการบริหารงานในโรงเรียน การบริหารงานในโรงเรียนเป็นการบริหารการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เป็นลักษณะเฉพาะของคณะกรรมการบริหารการศึกษา ทั้งนี้ เมื่อมีปัญหาที่นำเข้ามาปรึกษาหารือกันในคณะกรรมการบริหาร ทำให้เกิดความรอบคอบ และเป็นการบริหารงานที่เป็นประชาธิปไตย เพราะเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน คณะกรรมการบริหารงานโรงเรียนจะประกอบด้วย คณะครู ในโรงเรียนจากสายงานต่างๆ โดยมีครูใหญ่เป็นประธาน

3. ปัจจัยในการบริหารงาน การบริหารงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจะต้องมีปัจจัยในการบริหารงาน ที่เรียกว่า 4M ได้แก่

3.1 กำลังคน (Man) การทำงานจะสำเร็จได้ต้องมีคนดี มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน มีความสนใจและตั้งใจทำงาน งานจึงจะประสบผลสำเร็จ

3.2 เงิน (Money) เงินเป็นปัจจัยสำคัญ การทำงานใดหากขาดเงินงบประมาณในการทำงานแล้วย่อมไม่สำเร็จ

3.3 วัสดุสิ่งของ (Materials) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้งานต่างๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น

3.4 การจัดการ (Management) คือการบริหารงานขององค์การที่ทำโดยผู้บริหาร มีโครงสร้างในการบริหารงาน การแบ่งส่วนงาน การประสานงาน เป็นระบบการจัดการหรือระบบการบริหารจะต้องมีระเบียบ มีการประสานงานกันอย่างดี

4. หลักการบริหารงาน การบริหารในศูนย์เด็ก จะต้องยึดหลักที่ว่า บริหารงาน เพื่อเป็นประโยชน์ แก่นักเรียน ครู และบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน การบริหารงานโรงเรียนจะต้องยึดหลักการบริหารงานด้วยวิธีการประชาธิปไตย มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน เพื่อดำเนินงานให้การศึกษาแก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องรู้จักกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ในการปฏิบัติงานตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

79

แผนงานที่วางไว้ร่วมกันอย่างรอบคอบ และมุ่งอบรมนักเรียน ให้รู้จักคิดเหตุผล ฝึกฝน ความรับผิดชอบ รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น และพัฒนาบุคลิกภาพ ตลอดจนมีจรรยาบรรณและวัฒนธรรมอันดีงาม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี หลักการบริหารงานโรงเรียน มีดังนี้ คือ

4.1 จัดโรงเรียนให้เหมาะสมกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาคูใหญ่จะต้องจัดประชุมชี้แจงให้คณะครูทุกคนได้เข้าใจปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโรงเรียนให้ชัดเจน เพื่อคณะครูจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียนร่วมกัน

4.2 วางนโยบายการบริหารให้สอดคล้องกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา โดยการที่คณะกรรมการโรงเรียนร่วมประชุมวางนโยบายการบริหารงานและให้คณะครูได้ทราบแนวนโยบายเหล่านั้นด้วย

4.3 วางแผนงานและโครงการบริหารงานโรงเรียน โดยยึดหลักประชาธิปไตยให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการตกลงในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ และโครงการต่างๆ ควรปฏิบัติได้ง่ายและสะดวก

4.4 กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลแต่ละคนให้ชัดเจน การกำหนดหน้าที่ของบุคคลต้องเหมาะสมกับการรับผิดชอบของบุคคลนั้น

4.5 การดำเนินงานใดก็ตามต้องดำเนินงานด้วยความระมัดระวัง และเหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ

4.6 มีการเตรียมพร้อมสำหรับเหตุการณ์พิเศษซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดหวัง และพร้อมที่จะแก้ไข และการบริหารงานเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

4.7 มีการประเมินผลงานและติดตามโครงการต่างๆ ในโรงเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

4.8 การบริหารที่ดีจะต้องมีการแบ่งสายงานให้รู้หน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน ตลอดจนสายงานและบังคับบัญชา ฉะนั้นทุกโรงเรียนควรมีแผนผังจัดสายงานของโรงเรียนให้ชัดเจน

4.9 การบริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนานักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนให้เจริญเติบโตได้ทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

4.10 การบริหารงานด้านวิชาการ พยายามจัดแผนการสอนโดยยึดหลักบูรณาการนำวิชาต่างๆ มาประสมประสานกลมกลืนกัน ไม่ควรให้นักเรียนเรียนแยกเป็นรายวิชากันโดยเด็ดขาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

80

4.3 กระบวนการบริหารการศึกษาปฐมวัย

การบริหารงานให้ได้ผลดีขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการบริหารของผู้บริหารการศึกษา กระบวนการบริหารการศึกษาปฐมวัยซึ่งผู้บริหารควรทำความเข้าใจกับกระบวนการบริหาร และสามารถเลือกดำเนินการบริหารตามกระบวนการบริหารการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังต่อไปนี้

กระบวนการบริหารของ ลูเชอร์ กุลลิก และลินคอล์น เออร์วิค (Gulick Luther & Lyncall Urwick) ซึ่งเรียกย่อจากภาษาอังกฤษตัวแรกของแต่ละประการว่า พอสด์คอร์บ (POSDCORB) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนในอนาคตซึ่งจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ (Objective) นโยบาย (Procedure) และเป้าหมาย (Target) เพื่อให้แผนที่กำหนดนั้นมีผลสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในการดำเนินงานเป็นขั้นที่ต้องใช้หลักการ ความรู้ และเทคนิคสำหรับวินิจฉัยคาดการณ์ในอนาคต เพื่อให้การบริหารงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างขององค์กรหรือหน่วยงานให้เหมาะสมกับลักษณะของงานและความรับผิดชอบ หน่วยงานจากองค์กรหรือหน่วยงานใหญ่เป็นหน่วยงานย่อย เป็น กรม กอง แผนก หรือสำนัก คณะวิชา แผนกงานเฉพาะอย่าง (Specialization) โดยแบ่งไว้เป็นระเบียบ มีผัง และสายการบังคับบัญชา และช่วงการควบคุม (Span of Control) กำหนดหน้าที่ของบุคลากรที่รับผิดชอบ

การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การสรรหาบุคลากร การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้ง ถอดถอนบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ตามความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเฉพาะทางมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม ตลอดจนการกระตุ้นเร้าให้กำลังใจ บำรุงขวัญให้สวัสดิการแก่บุคลากรทุกระดับ

การสั่งการ (Directing) หมายถึง การอำนวยความสะดวกวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติงาน การนิเทศงาน ซึ่งต้องนำศาสตร์ในการบริหารตามหลักการและทฤษฎีไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ในการบริหาร (Human relations) และการจูงใจมาผสมผสานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

การประสานงาน ติดต่อสื่อสาร (Coordinating) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ร่วมมือกันทุกฝ่ายระหว่างหน่วยงานย่อยภายในองค์กรและบุคลากรระหว่างหน่วยงาน เพื่อขจัดปัญหาข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นปัจจัยส่งเสริมให้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

81

เกิดความสามัคคี ช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดความสัมฤทธิ์ผลบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การติดตามรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน การเสนอรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น เพื่อที่จะได้ช่วยแสวงหาแนวทางการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานให้ลุล่วงไปด้วยดี รวมทั้งการเสนอรายงานให้ทุกฝ่ายทราบเพื่อสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจเกิดขึ้นในหน่วยงาน

การบริหารงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนการเงิน การใช้เงิน อย่างรอบคอบ รัดกุม การทำงบบัญชี งบประมาณรายรับรายจ่าย การตรวจสอบการใช้เงินให้เป็นไปตามงบประมาณที่กำหนดไว้

ในการทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐ จะต้องร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเป็นประจำปี และต้องผ่านขั้นตอนให้รัฐสภาอนุมัติจึงจะจ่ายให้ วิธีบริหารงบประมาณโดยทั่วไป เรียกว่า “วงจรงบประมาณรายจ่าย” (Budget cycle) ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมขออนุมัติงบประมาณ
2. การพิจารณาให้ความเห็นชอบ
3. การจ่ายตามรายการงบประมาณ
4. การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

กระบวนการบริหารแบบ PERT ย่อมาจาก Program Evaluation Review Technique มีระบบการทำงาน ดังนี้

การเขียนโปรแกรมหรือการวางแผน (Programming or planning) ได้แก่ การเขียนแผนงานแยกเป็นส่วนย่อย ๆ แล้วเขียนโครงร่างเกี่ยวกับเวลา เขียนผังการทำงานเพื่อลำดับการดำเนินงานก่อนหลังหรือพร้อมๆ กัน และพิจารณาทรัพยากรว่าควรเลือกสิ่งใดมาใช้ในการทำงาน

การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบงานที่วางแผนไว้กับงานที่ได้ปฏิบัติงานว่าสอดคล้องกันหรือไม่

การตรวจสอบ (Review) เป็นการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะและสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการ (Technique) เป็นวิธีการในการดำเนินงานทั้งหมด
ขั้นตอนการทำงานของการบริหารระบบ

1. แยกแผนงานใหญ่ออกเป็นงานย่อยๆ
2. กำหนดเวลาลำดับก่อน – หลัง ของงานย่อยเหล่านั้น
3. ประเมินเวลาที่ใช้ทำงานย่อยแต่ละอย่างให้พอเหมาะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

82

4. นำเวลาที่ประเมินไว้มาคำนวณหาเวลาที่คาดว่าจะทำสำเร็จ
5. นำเวลาที่คำนวณได้มาเขียนบนผังการทำงาน
6. เขียนผังการทำงานและจัดมอบให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน

แนวคิดการบริหารงานในแง่กระบวนการ

กิติมา ปริศิฉิลก (2535 : 22 - 23) ได้รวบรวมแนวคิดของทฤษฎีบริหารการศึกษาในแง่กระบวนการ ไว้ดังนี้

แนวคิดของเฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) เป็นบุคคลแรกที่เสนอแนวคิดการบริหารแบบกระบวนการว่าควรประกอบด้วยกิจกรรม 5 ประการ คือ

1. การวางแผนงาน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การประสานงาน (Coordinate)
4. การบังคับบัญชา (Command)
5. การควบคุมงาน (Control)

แนวคิดของ รัสเซลล์ ที เกรก (Gregg) ได้เสนอแนวกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การตัดสินใจ (Decision – making)
2. การวางแผนงาน (Planning)
3. การจัดองค์การ (Organizing)
4. การติดต่อสื่อสาร (Communicating)
5. การใช้อิทธิพล (Influencing)
6. การประสาน (Coordinating)
7. การประเมินผลงาน (Evaluating)

จากแนวคิดและหลักการบริหารการศึกษาปฐมวัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้บริหารและบุคลากรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของตนได้อย่างเหมาะสม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

บุญทวี จิตติวงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

83

พัฒนาเด็กเล็ก ในเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ได้รับงบประมาณล่าช้า ไม่มีรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่แน่นอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เป็นเอกเทศ ครูพี่เลี้ยงขาดความรู้ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ และผู้บริหารศูนย์ฯ ไม่มีเวลามาควบคุมดูแล

สมยงค์ แก้วสุพรรณ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านมุลนาค กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงาน การกำหนดแนวทางการแก้ไขโดยใช้กิจกรรมแทรกแซง 3 กิจกรรม คือการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัย พบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านมุลนาค มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและการเลี้ยงดูเด็ก ประชาชนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูเด็ก และมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น

บัลลังก์ จันทบูรณ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐ ด้านเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ด้านหลักการจัดการศึกษา รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์ และประเมินผล พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดห้องเรียน คือ ไม่จัดห้องเรียนแยกจากห้องอื่นๆ อย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งปัญหาในด้านการไม่จัดชั้นเรียนตามกลุ่มอายุ และสถานที่สำหรับการบริการสุขภาพที่ไม่เป็นสัดส่วน จำนวน โต๊ะและเก้าอี้ตลอดจน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ด้านประเมินผล ครูผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับสร้างเครื่องมือ และความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ส่วนใหญ่ขาดการนิเทศ การให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต้นสังกัด

ณัฐวุฒิ เลิกถวิลวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านวิชาการบุคลากรใน อบต. และครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ขาดสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม ขาดการนิเทศติดตาม ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอ การจัดสรรล่าช้าทั้งจากส่วนกลางและจากองค์กรบริหารส่วนตำบล ไม่มีการสรรหาทรัพยากรจากท้องถิ่น ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ขาดการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็ก ไม่มีบุคลากรด้านการศึกษาในองค์กรบริหารส่วนตำบล ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียน องค์กรบริหารส่วนตำบล และชุมชน ขาดกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

84

ลือชัย บุญคุณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง 2) ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ด้านครูที่เลี้ยงหรือครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรม การวัดผลและประเมินพัฒนาการของเด็ก ยังไม่มีอาคารสถานที่ที่เป็นของตนเอง ขาดงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็กอย่างเพียงพอ การประชาสัมพันธ์สื่อสารกับผู้ปกครองมีน้อยเกินไป ผู้ปกครองใช้เวลาดูแลช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการเด็กน้อย สำหรับแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการพัฒนาครูที่เลี้ยงหรือครูผู้สอนด้วยการให้ศึกษาต่อ การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และการสนับสนุนเอกสารทางวิชาการ ควรจัดให้มีการนิเทศติดตามช่วยเหลือแนะนำ โดยศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะด้าน ควรจัดตั้งงบประมาณหรือประสานขอความร่วมมือ จากหน่วยงานต่างๆ ในการจัดหาอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่นสนาม ให้เพียงพอ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะ และรับรู้ข่าวสารข้อมูลในการจัดการศึกษา

สมยศ มีศิลป์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแนวทางการจัดประสบการณ์ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านความปลอดภัย สุขภาพอนามัย และด้านโภชนาการ ผลการวิจัย พบว่า รายการที่มีการปฏิบัติร้อยละ 100 คือ รายการที่ส่งเสริมด้านความรู้และทักษะในการสอน การกำหนดวิธีการ และการสรรหาครูผู้สอน การสนับสนุนให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ การจัดสถานที่ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์ การเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดและความปลอดภัย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดสื่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและกลางแจ้ง ตลอดจนการตรวจสุขภาพและให้ภูมิคุ้มกัน แต่การผลิตสื่อขึ้นใช้เองมีน้อย รายการที่กล่าวมาดังกล่าว ล้วนมีอุปสรรคปัญหาในการดำเนินงานทั้งสิ้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากขาดการประชุม อบรม สัมมนา และประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรขาดการศึกษาเพิ่มเติม และการนิเทศติดตามการสอน

พัชรินทร์ อาลัยลักษณ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอหน้าพอง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการจัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

85

การศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับต่อไปนี้ ด้านบุคลากร ด้านธุรการการเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก และด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

ทองกร จิตรสิงห์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยศึกษาเรื่อง ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้บริการและผู้รับบริการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีศักยภาพด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ สำหรับจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับมาก ส่วนศักยภาพด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอน และด้านการบริหารงานแบบบูรณาการยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแนวทางในการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา การจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของท้องถิ่น และร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย

สมบัติ สิงห์คำ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวม พบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้านวิชาการของโรงเรียนมีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้านงบประมาณของโรงเรียน การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้านบุคคลของโรงเรียนและมีปัญหาน้อยที่สุดคือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้านงานบริหารทั่วไปของโรงเรียน ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบระดับของปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารกับครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน มีการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน

อำพร พันธุ์งาม (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

86

การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก ปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการบุคลากร มีวุฒิความรู้ไม่ตรงกับสายงาน บริหารงานแบบอุปถัมภ์ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย อาคารไม่ได้มาตรฐานและตั้งในพื้นที่หน่วยงานอื่น ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีปัญหาด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สื่อ วัสดุ และหลักสูตรไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนสนับสนุนด้านธุรการ การเงินและพัสดุ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการจัดหาพัสดุและระเบียบการบริหารงานการเงินและพัสดุไม่ชัดเจน ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ควรรับบุคลากรที่มีวุฒิ ความรู้ตรงตามสายงาน และบริหารบุคลากรตามระเบียบกฎหมาย ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนก่อสร้างอาคารในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ควรส่งเสริมการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา จัดหาสื่อ วัสดุการเรียนการสอน และจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้อง ตรงกับความต้องการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ การวางแผนการปฏิบัติงาน และระดมทุนสนับสนุนร่วมกัน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรออกระเบียบการบริหารงานการเงินและพัสดุให้ชัดเจน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เซนเดอร์ส (Sanders. 1990 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักสูตรอนุบาลศึกษาเปรียบเทียบกับ การรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา การรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ครูโรงเรียนอนุบาลในเขตเมือง 8 เมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมา ว่าแตกต่างกันหรือไม่ และเพื่อตรวจสอบว่าการรับรู้ตามตัวแปร ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุของเด็กนักเรียน จำนวนปีที่ทำการสอน ระดับการศึกษา จำนวนปีที่อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน จำนวนปีที่เป็นผู้บริหารแตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้เรื่องหลักสูตรอนุบาลระหว่างอาจารย์ใหญ่กับครูที่มีวุฒิการสอนระดับประถมศึกษาหรือผู้ที่มีวุฒิทางการบริหาร ครูที่มีประสบการณ์การสอน 0 – 5 ปี ผู้สอนอยู่ในตำแหน่งเดียวกันมา 20 ปี หรือมากกว่าจะมีความแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มอื่น

ลาร์กิน (Larkin. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลถึงสภาพความเป็นผู้นำในเรื่องการศึกษาในระดับอนุบาล เป็นการสำรวจว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังและความต้องการในบทบาทตามโครงสร้างในองค์กรอย่างไร ประสิทธิภาพที่เป็นทางการจะช่วยเตรียมการในการที่จะแสดงบทบาทสถานะผู้นำอย่างไร การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการเตรียมตัวเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ต่อการตั้งนโยบายและการออกใบประกาศนียบัตรรับรองในสาขา การศึกษาอนุบาลใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการอธิบายรายละเอียดของบทบาทผู้บริหารโรงเรียน อนุบาลเพื่อเสนอให้เห็นว่าคุณภาพและทักษะของภาวะผู้นำชนิดใดที่พวกเขาต้องการ ผลจากการ วิจัย พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลมีบทบาททางการบริหารตั้งแต่การรับผิดชอบดูแลรักษาทั่วไป ในโรงเรียน ไปจนถึงการติดต่อกับครูและผู้ปกครอง ความรับผิดชอบต่อการรับเด็ก งบประมาณ การหาเงินทุน การพัฒนาบุคลากรแตกต่างไปจากสภาพของแหล่งเงินทุน ขนาดและการได้รับการ ช่วยเหลือที่หาได้จากการบริหาร ผู้บริหารทั้งหมดมีการเตรียมตัวน้อยมากต่อการเป็นฝ่ายบริหาร ภาวะผู้นำของเขาขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัว การเรียนรู้เบื้องต้นในการบริหาร ขึ้นอยู่กับการ ลองผิดลองถูก การมีผู้ช่วยผู้บริหารจะช่วยให้เกิดความสำเร็จ ด้านรูปแบบการจัดการเรื่อง บรรยากาศโรงเรียนอนุบาลเป็นแบบการให้ความร่วมมือ ผู้บริหารสตรีมักพบความโดดเดี่ยว เพราะ ขาดการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นผู้บริหารด้วยกัน

โรเจอร์ (Roger. 2003 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการศูนย์กลางการพัฒนา ความเป็นมืออาชีพ : การเรียนรู้ของครูและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในศูนย์เด็กเล็ก เพื่อต้องการ ศึกษาการทำงานร่วมกันและการเปลี่ยนแปลงของครูพร้อมกับกระบวนการพัฒนาการเขียนของ นักเรียนในโรงเรียนอนุบาล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเป็นผู้สังเกตการณ์ในการ ประชุมกระบวนการสะท้อนความคิดของครู และ การบันทึกภาคสนาม โดยคณะทำงานพัฒนาการ วิจัยเป็นครูที่มาจาก โรงเรียนเดียวกัน ผลการวิจัย พบว่า ครูจะทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปเรียนรู้ความเป็นมืออาชีพ ครูมีโอกาสใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงาน และการสอน การเขียนที่ดีที่สุดร่วมสำหรับเด็กนักเรียนอนุบาลร่วมกัน สิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับการฝึกฝน ประกอบด้วยความร่วมมือกันของผู้อำนวยการโรงเรียนในการพัฒนาบุคลากรร่วมกับครู การเข้าร่วม ของผู้อำนวยการโรงเรียน ไม่เพียงแต่จะให้การสนับสนุนแต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ร่วมกัน เชิงสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียนและเป้าหมายเฉพาะในการสอน อีก ทั้งเป็นการสร้างและสนับสนุนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อีกด้วย

อิซบิกกิ (Izbicki. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จิตความสามารถของผู้นำใน โรงเรียนปฐมวัยรัฐบาล มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้สำรวจความสัมพันธ์ของจิต ความสามารถของผู้นำที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า พื้นที่โรงเรียนคล้ายคลึงกัน เช่น การฝึกการเตรียมการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย รวมถึงความรับผิดชอบร่วมกันของ ผู้ร่วมงานนักเรียน และผู้ปกครอง โอกาสของผู้นำในการสนับสนุนตลอดถึงกลุ่มความร่วมมือกัน ทางการปกครอง การร่วมกันแสดงวิสัยทัศน์ ข้อมูลพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติและการตัดสินใจ การ สะท้อนให้เห็นการฝึกฝนที่ได้รับการปรับปรุงขึ้นใหม่ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับสังคม สำหรับการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

88

ประสานงานที่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จอย่างต่อเนื่องตลอดจนสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ประสบการณ์นักเรียนในด้าน โอกาสการเรียนรู้หนังสือขั้นต้น ในความหลากหลายของสภาพแวดล้อมพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยขณะที่เรียนโรงเรียนอนุบาล ดังนั้น ชีคความสามารถของผู้ในระดับสูงของโรงเรียนปฐมวัยมลรัฐเท็กซัส น่าจะสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของนักเรียนระดับมัธยมจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากโรงเรียนอนุบาลปฐมวัยได้

เบอร์ไรเตอร์ และเอนเกลมานน์ (Bereiter & Engelmann, 1996 : Abstract) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูชั้นเด็กเล็กว่า ครูต้องมีความสนใจการสอน และช่วยเหลือให้เป็นคนรอบรู้ ครูต้องเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ดูค่า พูจาไพเราะกับเด็กเป็นคนเปิดเผย ไม่วิตกต่อปัญหา ความซุกซน หรือความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ครูต้องไม่สำคัญตนว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเสียเอง โดยไม่ยอมปรึกษาหารือและเต็มใจที่จะพิจารณาเทคนิคต่างๆ ที่อาจจะทำให้การสอนได้ผลดีกว่า

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ส่วนใหญ่ มีปัญหาด้านงบประมาณคือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนทางด้านการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เพียงพอ และการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางล่าช้า ปัญหาด้านการบริหารงานบุคลากร คือ ขาดการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูผู้ดูแลเด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาปฐมวัย ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบดูแลในด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยตรง ขาดการนิเทศติดตาม ซึ่งส่งผลทำให้ครูผู้ดูแลเด็กมีปัญหาทางด้านวิชาการมากที่สุด ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดหาสื่อ วัสดุ และจัดทำหลักสูตรไม่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ และความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการวัดและประเมิน พัฒนาการเด็ก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางการปฏิบัติให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแล และส่งเสริมพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้